

Valtakunnallinen Talousguru 2011 -kilpailu
19.1.2011

1. Luvut kohdalleen (3 pistettä)

Tunnetko suuruusluokat? Yhdistä oikeaan eurosummaan.

Suomalaisen työntekijän keskipalkka vuonna 2008	244,90 €
Ulkomaan päiväraha Saksaan matkustavalle vuonna 2010	62 €
TV-maksu (vuodessa) vuonna 2011	2 876 €
Suomen valtionvelka asukasta kohti 31.12.2010	13 977 €
Työttömän peruspäiväraha (päivässä) vuonna 2011	100 €
Lapsilisä ensimmäisestä lapsesta (kuukaudessa) vuonna 2010	25,74 €

Oikeat vastaukset:

Jokaisesta oikeasta vastauksesta saa 0,5 pistettä. Max 3 pistettä.

Suomalaisen työntekijän keskipalkka (v. 2008)	2 876 €
Ulkomaan päiväraha Saksaan matkustavalle (v. 2011)	62 €
TV-maksu (v. 2011)	244,90 €
Suomen valtionvelka asukasta kohti (30.9.2010)	13 977 €
Työttömän peruspäiväraha (päivässä, v. 2010)	25,74 €
Lapsilisä ensimmäisestä lapsesta (kuukaudessa, v. 2010)	100 €

2. Talousguru Oyj on pörssi-yhtiö. Taulukkoon on poimittu lukuja, jotka kuvaavat yhtiön kehitystä 2009–2010. Vastaa, ovatko esitetyt väittämät oikein vain väärin. (6 pistettä)

	2009	2010
liikevaihto	450 milj. e	480 milj. e
liikevoitto	30 milj. e	15 milj. e
investoinnit	5 milj. e	25 milj. e
osinko	50 c/osake	10 c/osake
osakkeen hinta vuoden lopussa	1,8 e	2,4 e

- 1) Yrityksen kannattavuus on parantunut.
- 2) Yrityksen panostukset tuleviin vuosiin viisinkertaistuivat vuonna 2010.
- 3) Talousguru Oyj on kasvanut.
- 4) Yritys jakoi vuonna 2010 omistajilleen enemmän voittoa kuin vuonna 2009.
- 5) Talousguru Oyj:n markkina-arvo oli vuonna 2010 korkeampi kuin vuonna 2009.
- 6) Talousguru Oyj:n osakekurssi laski vuosina 2009–2010.

Mallivastaukset:

Jokaisesta oikeasta vastauksesta saa 1 pisteen. Max 6 pistettä.

- 1) Väärin
- 2) Oikein

- 3) Oikein
- 4) Väärin
- 5) Oikein
- 6) Väärin

3. Selitä lyhyesti seuraavat käsitteet (6 pistettä)

- a) BKT
- b) Pääomavero
- c) IMF
- d) Asuntolainan korkomarginaali
- e) PS-tili
- f) Kartelli

Mallivastaukset:

Jokaisesta oikeasta vastauksesta saa 1 pisteen. Maksimi 6 pistettä. Vastauksessa riittää, että vastaaja esimerkiksi konkreettisen esimerkin avulla osoittaa selvästi ymmärtävänsä, mistä on kyse.

- a) BKT = bruttokansantuote. BKT voidaan määritellä kolmella tavalla (arvonlisänä, kulutuksena tai tulona), joista yksi riittää oikeaksi vastaukseksi. 1. Talouden toimijoiden/sektoreiden synnyttämä yhteenlaskettu arvonlisä. 2. Talouden toimijoiden yhteenlaskettu loppukäyttö. 3. Talouden tulojen summa.
- b) Pääomaveroa maksetaan pääomatuloista. Esimerkkejä pääomatuloista ovat osakkeiden myyntivoitto, korkotulo, osinkotulo ja vuokratulo. Vero pääomatulosta oli vuonna 2010 28 %.
- c) IMF eli International Monetary Fund (Kansainvälinen valuuttarahasto) perustettiin toisen maailmansodan jälkeen. Sen tehtävänä on turvata maailmanlaajuisesti talouskasvun perusta. Erityisesti se kiinnittää huomiota rahoitusjärjestelmiin. IMF rahoittaa maita, jotka ovat joutuneet rahoituskriisiin (esim. Kreikka, Latvia).
- d) Korkomarginaali on lainakoron ja viitekoron välinen erotus. Esimerkiksi asuntolainoissa euriborviitekorko ja sen päälle tuleva marginaali muodostavat lainakoron.
- e) PS-tilille eli pitkäaikaissästätilille voi tallettaa esimerkiksi käteistä, osakkeita tai rahasto-osuuksia. Verottaja tukee säästäjää verovähennyksellä, jonka edellytyksenä on, että säästöjä ryhdytään nostamaan vasta, kun säästäjä on eläkeiässä.

- f) Kartelli on yritysten yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on keskinäistä kilpailua rajoittamalla vaikuttaa esimerkiksi hintatasoon. Kartellin jäsenet voivat vaikkapa rajoittaa hyödykkeen tarjontaa tai sopia suoraan hyödykkeiden hintatasosta.

4. Lyhyt essee (6 pistettä)

Olet menossa pankkiin ottamaan 100 000 euron asuntolainaa. Sinulle tarjotaan

a) kiinteää tai vaihtuvaa korkoa (4 p)

b) 15 tai 30 vuoden takaisinmaksuaikaa (2 p)

Vertaile eri vaihtoehtoja.

A-kohdassa tulee osoittaa ymmärtävänsä, mitä kiinteällä ja vaihtuvalla korolla tarkoitetaan (max 2 pistettä) ja pohtia tarkemmin, mitä lainan sitominen kumpaankin tarkoittaa (max 2 pistettä). B-kohdassa tulee tarkastella takaisinmaksuaikaa eri näkökulmista (max 2 pistettä).

Vastauksissa ei edellytetä numeerista ratkaisua, mutta mikäli vastaaja on tehnyt laskuesimerkkejä, jotka konkretisoivat vastausta, voi näillä olla vaikutusta pisteitykseen. Täydet pisteet on kuitenkin mahdollista saavuttaa ilman laskuesimerkkejä. Onnistuneessa vastauksessa ei tarvitse käsitellä kaikkia mallivastauksessa esitettyjä kohtia.

Mallivastaus:

a)

Kiinteä korko: usein kolmen tai viiden vuoden jakso, jonka korko määräytyy lainasopimuksen mukaan. Korko pysyy muuttumattomana koko jakson ajan. Kiinteä korkojakso voi olla pidempikin, esimerkiksi 10 vuotta. Jakson päätyttyä korko neuvotellaan joko uudeksi kiinteäksi koroksi tai siirrytään usein sopimuksessa valmiina olevaan vaihtuvakorkoisuuteen.

Suomessa *vaihtuvakorkoisuus* tarkoittaa pääsääntöisesti viitekorkosidonnaisuutta eli lainan sitomista euriboriin tai pankin omaan viitekorkoon, jonka päälle tulee asiakaskohtainen marginaali. Useimmissa maissa, joissa vaihtuvakorkoisuutta suositaan, korko määräytyy toisilla tavoilla.

Normaalisti pidemmät korot ovat korkeammat kuin lyhyet korot. Siksi lähes aina lainaa otettaessa lyhyt korkosidonnaisuus näyttää halvemmalta kuin pidempi korkosidonnaisuus.

Kiinteä korko on suojaus korkojen nousua vastaan. Koron kalleuslisä on siten kuin vakuutusmaksu siitä, ettei korko nouse. Jos lainanmaksukyky on venytetty äärimmilleen, voi koron nousu vaihtuvakorkoisessa lainassa aiheuttaa maksuvaikeuksia. Normaalisti vaihtuvakorkoisessa tasaerälainassa laina-ajan vaihtelu riittää absorboimaan koron vaihtelut, mutta pitkäaikaisessa luotossa laina-ajankaan pidennys ei välttämättä riitä, vaan maksuerää saatetaan joutua suurentamaan.

Vaihtuvakorkoinen luotto sopii, jos velanhoitokyky kestää korkojen vaihtelun.

b)

Lyhyt takaisinmaksuaika nostaa kuukausittain maksettavan kuukausierän määrää ja siten rajoittaa lainanottajan muita kulutusmahdollisuuksia. Lainan mitoittaminen niin, että se on mahdollista maksaa melko nopeasti takaisin, luo kuitenkin pelivaraa sen suhteen, että mikäli lainanottajan maksukyky jostakin syystä tilapäisesti heikentyy, hänellä on mahdollisuus pankin kanssa sopia uudesta järjestelystä, jossa maksuerää pienennetään ja takaisinmaksuaikaa pidennetään. Jos takaisinmaksuaika sovitaan jo alun perin hyvin pitkäksi, mahdollisuus uudelleenjärjestelyyn heikentyy.

Pitkä takaisinmaksuaika tarkoittaa kasvaneita korkomenoja. Näitä kasvaneita korkomenoja lainanottaja vertaa suuremmista käytettävissä olevista tuloista koituvaan hyötyyn. Pienempi kuukausierä ja pitkä takaisinmaksuaika siis lisäävät kuluttajien käytettävissä olevien tulojen määrää, mutta tästä mahdollisuudesta kuluttaja maksaa korkokulun.

Moni käyttää pidemmän laina-ajan siihen, että omalla velanhoitokyvyllä voi ottaa isomman asuntoluoton ja siten isomman asunnon. Esimerkivertailuna voi käyttää lapsiperhettä yksiossa, kaksiossa tai kolmiossa. Tällöin voi pohtia esimerkiksi isomman asunnon hyötyjä ja toisaalta riskiä, että ei kykene hoitamaan lainaa.

Joissakin tapauksissa lainanottaja voi myös tulla siihen johtopäätökseen, että hänen on mahdollista saada asuntolainalle maksettavaa korkoa korkeampi tuotto sijoittamalla osa käytettävissä olevista tuloistaan. Tällöin lainanottaja maksaa lainaa hitaasti takaisin, mutta kompensoi osan kasvaneista korkomenoista kasvaneilla sijoitustuotoilla. Normaalisti riskittömän talletuksen korkotuotto on kuitenkin pienempi kuin asuntoluoton korko. Niinpä tämän mahdollisuuden käyttäminen lisää yleensä sijoitusriskiä, sillä luottokorkoa korkeamman sijoitustuoton saadakseen asuntolainan ottajan on sijoitettava kohteisiin, joihin sisältyy myös riskiä.

5. Pitkä essee: Kotitalousvähennys ja sen vaikutukset (9 pistettä)

Vuonna 2001 otettiin Suomessa käyttöön kotitalousvähennys. Siitä kerrotaan verohallinnon sivuilla mm. näin:

"Kotona teetetyn työn kustannukset saa osittain vähentää veroista. Vähentää saa 30 % maksetusta palkasta ja palkan sivukulut, jos työn tekee palkattu työntekijä. Jos työn tekee ennakkoperintärekisteriin merkitty yritys tai yrittäjä taikka yleishyödyllinen yhteisö, vähennys on 60 % laskussa olevasta työn osuudesta, työkorvauksesta."

- a) Mitä kotitalousvähennyksellä tarkoitetaan?
- b) Mistä syistä se otettiin käyttöön?
- c) Miten kotitalousvähennys on vaikuttanut kotitalouksiin, yrittäjiin ja yhteiskuntaan?
- d) Mitä ei-toivottuja vaikutuksia tämäntyyppisillä vähennyksillä voi olla?

Käytä vastauksessasi hyväksesi alla olevia tilastoja.

Taulukko 1. Yritysten ja henkilöstön lukumäärä tietyillä toimialoilla vuosina 1995–2008.

Yrityksiä	kpl		
	Teollisuus	Rakentaminen	Siivous
1995	23633	23138	2144
1997	26023	26553	2442
1999	25715	27725	2450
2001	25780	29588	2609
2003	24964	30803	2832
2005	24700	33423	3147
2007	25183	39016	3591
2008	23290	41295	4308
Henkilöstö	hlöä		
	Teollisuus	Rakentaminen	Siivous
1995	391280	77171	16408
1997	409938	93966	19193
1999	419889	109507	21145
2001	426309	124399	22559
2003	404361	122796	26509
2005	395553	130387	26610
2007	403709	146370	32758
2008	382014	151607	32369

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 1. Kotitalousvähennyksen käyttö vuonna 2006 tulodesiileittäin kotitaloutta kohti.

Tulodesiileillä kuvataan kotitalouksien jakautumista tuloluokkiin. Ensimmäiseen desiiliin kuuluu se kymmenesosa kotitalouksista, joiden tulot ovat pienimmät. Ylimmässä eli 10. desiilissä taas ovat ne 10 % kotitalouksista, joiden tulot ovat suurimmat.

Lähde: Tilastokeskus.

Mallivastaus:

Onnistuneessa vastauksessa tarkastellaan kunkin alakysymyksen kohtia perusteellisesti ja hyödynnetään kysymyksessä annettuja tilastoja. Mallivastaus antaa viitteitä siitä, mitä hyvä vastaus pitää sisällään. Kaikkien mallivastauksessa esiteltyjen argumenttien ei kuitenkaan tarvitse sisältyä vastaukseen.

Vastauksen pisteitys muodostuu siten, että kustakin alakysymyksestä voi saada mallivastauksessa mainitun maksimipistemäärän.

a) **Mitä kotitalousvähennyksellä tarkoitetaan?** (max 2 pistettä)

Vastauksessa edellytetään, että vastaaja osoittaa ymmärtävänsä, mitä kotitalousvähennyksellä tarkoitetaan ja minkälainen työ oikeuttaa vähennykseen.

Kotitalous, joka teettää omassa tai lähisukulaisensa kodissa remontti- tai siivoustöitä yrittäjällä tai palkkaa itse työntekijän tekemään näitä töitä, voi vähentää osan työkuluista omassa verotuksessaan. Vähennykseen oikeuttaa tavanomainen kotitalous-, hoiva- tai hoitotyö sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyö. Tavanomaisuusvaatimus koskee sekä kotitaloustyötä että hoiva- ja hoitotyötä ja sillä tarkoitetaan työtä, jota normaalisti tehdään kodin ja siellä asuvien henkilöiden hyväksi.

b) **Mistä syistä se otettiin käyttöön?** (max 2 pistettä)

Onnistuneessa vastauksessa tulee tarkastella useampia syitä, jotka vaikuttivat kotitalousvähennyksen käyttöönottoon.

Vähennyksen tarkoituksena on ollut muun muassa

- luoda työpaikkoja esimerkiksi siivous- ja hoivatyöhön ja helpottaa rakennetyöttömyyttä
- kitkeä harmaata taloutta
- pitää rakennuskantaa paremmassa kunnossa
- edesauttaa vanhojen ihmisten kotona asumista pitempään tekemällä kotiapu halvemmaksi
- tuottaa valtiolle verotuloja parantuneen työllisyyden ja harmaan talouden vähentymisen myötä.

c) **Miten kotitalousvähennys on vaikuttanut kotitalouksiin, yrittäjiin ja yhteiskuntaan?** (max 3 pistettä)

Vastauksessa tulee tarkastella vaikutuksia kunkin toimijan kannalta. Kunkin toimijan tarkastelusta on mahdollista saada 1 piste, jolloin maksimipistemäärä on 3 pistettä.

Kotitalouksille vähennys laskee teetettävän työn hintaa ja on siten ollut kannustimena

hankkia ulkopuolisia palveluita vaikkapa siivous- tai remonttitoiden tekoon. Uudistus on kannustanut kotitalouksia myös hankkimaan nämä työt virallisia reittejä pitkin ja vähentämään pimeästi maksettuja palkkioita.

Yrittäjille uudistus on lisännyt työn kysyntää. Lisääntynyt kysyntä palveluista on mahdollistanut uusien työntekijöiden palkkaamisen yrityksiin tai uusien yritysten perustamisen (ks. taulukko 1).

Yhteiskunnan kannalta vastaajan pitäisi ymmärtää, että vähennys vähentää verotuloja, mutta voi toisaalta hyödyttää yhteiskuntaa parantuneen työllisyyden, uusien yritysten perustamisen ja harmaan talouden vähenemisen kautta.

- d) **Mitä ei-toivottuja vaikutuksia tämäntyyppisillä vähennyksillä voi olla?** (max 2 pistettä)
Maksimipisteisiin (2 pistettä) yltääkseen vastaajan tulee perustellen pohtia vähennyksen ei-toivottuja vaikutuksia.

Vähennyksen tullessa sitä haukuttiin piikavähennykseksi. Vähennyksen pystyvät parhaiten hyödyntämään hyvätuloiset (ks. kuvio 1), joten voidaan kysyä, lisääkö se yhteiskunnan eriarvoisuutta. Tässä kohdassa on siis ansioksi, jos vastaaja on tajunnut vähennyksen poliittiset ulottuvuudet.

Markkinatilanne on voinut joillakin aloilla vähentää uudistuksen työllisyysvaikutuksia sen vuoksi, ettei ammattitaitoista työvoimaa ole saatavilla. Tällöin uudistus voi johtaa yritysten perimien hintojen nousuun eikä uusien työpaikkojen syntymiseen. Tässä tapauksessa kotitalousvähennys on suora tulonsiirto yrittäjille, joten voidaan ajatella alkuperäisten tarkoitusten epäonnistuneen.

Ylipäätään vähennysten vaara on se, että ne vääristävät markkinoita.